

УДК 336.76:330.322

ПОРТФЕЛЬНЕ ІНВЕСТУВАННЯ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

А.С. Кравченко, кандидат економічних наук

Визначено сутність портфельного інвестування, методи дослідження біржової кон'юнктури, наведено основні стратегії формування оптимального інвестиційного портфеля.

Портфельне інвестування, фондовий ринок України, моделі портфельного інвестування.

На сучасних фондових ринках обертаються кошти, обсяги яких можуть перевищувати бюджети держав, відповідно до території їх знаходження. Значення фондового ринку України у фінансовій системі є вагомим, а отже, процеси, що відбуваються на ньому, можуть зробити економіку держави стабільно успішною чи навпаки зруйнувати її. Саме тому, проблема дослідження портфельного інвестування на фондовому ринку України має істотне практичне значення.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Питанням теорії портфеля займалися, як зарубіжні такі вітчизняні вчені: Г. Марковіц і Д. Тобін, У. Шарп, Ю. Касимов, А. Шведов та інші. Особливості функціонування фондових ринків та управління портфелем цінних паперів висвітлено у працях Б. Губського, Б. Луців, А. Пересади, П. Роуза та інших. Незважаючи на велику кількість науковців, що займалися вивченням теоретичних основ інвестування на фондовому ринку, на практиці це питання залишається недостатньо розкритим і потребує подальшого дослідження.

Мета дослідження – виявлення основних проблем портфельного інвестування на фондовому ринку України та запропонування шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Сутність портфельного інвестування на фондовому ринку полягає в інвестуванні грошових коштів в цінні папери, що формують портфель цінних паперів. Такий портфель обумовлює пасивне володіння цінними паперами (акціями, облігаціями тощо) без активної участі в управлінні підприємством-емітентом. Управління інвестиційним портфелем полягає в підтриманні та покращенні параметрів портфеля, аналізу та прогнозу ситуації на фондовому ринку і розробки відповідних заходів для досягнення зниження рівня ризику та підвищення рівня доходності портфеля. Через нестабільність, як політичної так і економічної ситуації в Україні, досить високими є непередбачувані ризики, пов'язані з перерозподілом власності. Це, у свою чергу, викликає підвищення ризиків у стратегічних галузях. Отже, інвестиції в окремі цінні папери (визначені за галузевою ознакою) будуть мати значний рівень ризику та невизначеності. У такій ситуації особливо актуальним стає питання управління та оптимізації інвестиційного портфеля. Розглядаючи проблеми портфельного інвестування, слід зазначити, що методи формування та управління портфелем цінних паперів, які були розроблені та впроваджені вченими Європи та США, не принесуть очікуваного, у разі застосування їх в умовах українського фондового ринку. Причиною цього є значна інформатизація та висока ділова активність, передбачена в зарубіжних методиках щодо аналізу фондового ринку. Стосовно України, розвиток інформаційного забезпечення організаторів українського фондового ринку, а також активність торгів знаходяться набагато нижче, порівняно з Європою та США, що значно ускладнює застосування інструментів технічного аналізу.

Потрібно зазначити, що Український фондовий ринок через його низьку капіталізацію, невідповідність міжнародним стандартам, нерозвиненість інфраструктурних елементів, слабку правову базу щодо захисту інтересів інвесторів має надзвичайно низький рівень інтеграції у світовий та європейський ринки капіталів. Безперечно, український фондовий ринок стрімко розвивається, про що свідчить наступне: за період з 2005 до 2011 року спостерігалася тенденція збільшення загального обсягу операцій з цінними паперами, що свідчить про розвиток економіки та фондового ринку в цілому.

За досліджуваний період питома вага операцій з цінними паперами розміщених на фондовому ринку України показала (табл. 1), найбільшу частку акцій, державних облігацій і векселів та найменшу частку облігацій місцевих позик і деривативів у портфелі цінних паперів. Така тенденція зумовлена надійністю та актуальністю визначених фінансових інструментів для сучасного стану економіки країни.

1. Питома вага операцій з цінними паперами, розміщеними на фондовому ринку України за період з 2005 до 2011 року, %*

Вид цінних паперів	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Акції	44,5	45,8	37,50	39,9	44,12	36,75	30,11
Державні облігації	6,7	8,3	7,9	7,08	9,3	23,03	39,84
Облігації підприємств	8,1	12,7	17,85	23,2	7,6	4,52	4,83
Облігації місцевих позик	0,6	0,6	0,6	0,2	0,05	0,03	0,08
Інвестиційні сертифікати	1,4	2,9	5,35	5,0	7,14	6,93	4,83
Векселі	33,0	28,7	28,2	21,7	25,17	20,56	16,68
Деривативи	0,5	0,05	0,02	0,03	0,01	0,01	0,02
Інші	5,2	0,9	2,5	2,8	6,61	8,17	3,61
Усього	100	100	100	100	100	100	100

*Джерело: розраховано за даними [1].

У зазначений період структура та загальний обсяг операцій з цінними паперами, розміщеними на біржовому фондовому ринку України, показали тенденцію до збільшення трансформації грошових коштів в цінні папери (табл. 2).

Проте, облігації підприємств мали найбільший обсяг у 2008 р. і найменший – у 2010 р., що свідчило про зниження довіри до емітентів такого виду цінних паперів. Одним із чинників, який спричинив таку ситуацію, став вплив та наслідки світової фінансової кризи (табл. 2).

Інститути спільного інвестування та приватні інвестори повинні формувати власну інвестиційну політику на базі: аналізу сучасного, ретроспективного та перспективного стану фондового ринку України; аналізу політико-економічної ситуації в країні та світі, стратегічних програм розвитку; визначеної позиції на фондовому ринку: «агресивний портфель» – спрямований максимальний приріст капіталу при значних ризиках; «консервативний портфель» – спрямований на збереження капіталу, вкладання грошових коштів у найбільш стабільні, ліквідні цінні папери, в якому

поєднується низький рівень ризику при низькому рівні доходності; «змішаний портфель» – портфель середнього приросту капіталу і помірного ризику; «збалансований портфель» передбачає збалансованість рівня доходів і ризику.

2. Загальний обсяг операцій з цінними паперами на біржовому фондовому ринку України, млрд грн

Вид цінних паперів	Роки						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Акції	4,48	6,95	13,61	11,82	13,54	52,71	79,22
Державні облігації	3,88	8,51	2,77	8,55	8,18	60,86	99,12
Облігації підприємств	6,54	12,13	17,36	16,61	7,07	6,71	21,42
Облігації місцевих позик	0,67	0,99	0,79	0,46	0,03	0,14	0,46
Інвестиційні сертифікати	0,18	0,33	0,43	0,20	7,14	7,14	11,4
Деривативи	0,68	0,09	0,05	0,12	0,05	3,73	23,82
Інші	0	0,05	0,13	0	0	0	0
Усього	16,43	29,05	35,15	37,76	36,01	131,29	235,44

*Джерело: розраховано за даними [1]

Об'єктами портфельного інвестування є високонадійні інструменти фондового ринку, які мають співвідношення – доходу, що стабільно виплачується, і зростання курсової вартості.

Ліквідність, як основна якість портфеля цінних паперів, передбачає можливість швидкої трансформації портфеля в готівку без втрат його вартості. На фондовому ринку уникнути ризику неможливо, але можна його зменшити шляхом страхування та диверсифікації ризиків. Проте зайва значна диверсифікація може призвести до негативних явищ: втрати можливості якісного управління портфелем цінних паперів; купівлі ненадійних, недохідних, неліквідних цінних паперів.

Нині в розвинених країнах інвестиційними інститутами та приватними інвесторами застосовуються такі моделі портфельного інвестування: модель Марковіца; модель Шарпа; MW-метод та інші. Дані моделі неприйнятні для українського фондового ринку через орієнтованість на ринки з високим рівнем ділової активності, адаптованості до сучасних реалій, інформатизації, чого бракує на фондовому ринку України.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для ефективного управління портфелем цінних паперів слід визначати актуальну інвестиційну стратегію, проводити моніторинг, аналіз, прогнозування політично-економічної ситуації в Україні та світі і особливо на фондовому ринку; застосовувати заходи щодо зменшення ризиків та підвищення доходів інвестиційного портфеля, а також розробити модель управління інвестиційним портфелем з урахуванням особливостей фондового ринку України.

Список літератури

1. Загальний огляд фондового ринку України за 2012 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>

Определена сущность портфельного инвестирования, методы исследования биржевой конъюнктуры, показаны основные стратегии формирования оптимального инвестиционного портфеля.

Портфельное инвестирование, фондовый рынок Украины, модели портфельного инвестирования.

Essence of the portfolio investing, methods of research of the exchange state of affairs, basic strategies of optimum investment portfolio construction.

Portfolio investing, fund market of Ukraine, models of the portfolio investing.